

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

IHMISOIKEUSKESKUS

Toimintakertomus 2017

**IHMISOIKEUSKESKUS
TOIMINTAKERTOMUS 2017**

Taitto: Joonas Tupala
© Ihmisoikeuskeskus
2018 Helsinki

Osa I.

Ihmisoikeuskeskus	4
1. Ihmisoikeuskeskuksen toiminnasta	4
2. Ihmisoikeusvaltuuskunta	7
3. Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio	8

Osa II.

Perus- ja ihmisoikeuksien edistäminen	9
1. Perus- ja ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen edistäminen	9
2. Koulutus perus- ja ihmisoikeuksista	10
3. Perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistaminen opetustoimessa	10
4. Kansainvälinen yhteistyö ihmisoikeuskasvatuksessa	11
5. Perus- ja ihmisoikeustutkimuksen edistäminen	11
6. Tiedotus	11
7. Tilaisuudet	12

Osa III.

Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seuranta	13
1. Seuranta edistämistyön edellytyksenä	13
2. Seurannan teemat 2017	13
3. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon seuranta	15
4. YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu	16
5. Valitukset ja kantelut kansainvälisille lainkäyttö- ja tutkintaelimille	18

Osa IV.

Erityistehtävä - YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanon edistäminen ja seuranta	20
1. YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanon edistäminen ja seuranta	20
2. Vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumisen seuranta	20
3. Osallistaminen ja yhteistyö	21
4. Osallistuminen kansainväliseen toimintaan	21
5. Vammaisten ihmisoikeuskomitea	22

Osa V.

Teema-artikkeli - Ihmisoikeuskeskuksen eurooppalainen ja kansainvälinen yhteistyö	23
1. Yhteistyön lähtökohdat	23
2. Kansainvälisen yhteistyön tavoitteet	24
3. Yhteistyö ENNHRI:n kanssa	25
4. Yhteistyö GANHRI:n kanssa	27
5. Yhteistyö Euroopan perusoikeusviraston (FRA) kanssa	28
6. Lopuksi	29

Liitteet

Liite 1. Ihmisoikeuskeskuksen henkilöstö vuonna 2017	30
Liite 2. Ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenet 2016-2020	31
Liite 3. Vammaisten henkilöiden ihmisoikeuskomitean jäsenet	32

1 Ihmisoikeuskeskus

1. Ihmisoikeuskeskuksen toiminnasta

Ihmisoikeuskeskuksen vuoden 2017 tavoitteet asetettiin toimintasuunnitelmassa, jonka Ihmisoikeusvaltuuskunta hyväksyi syyskuussa 2016. Annettujen resurssien rajoissa Ihmisoikeuskeskus katsoo saavuttaneensa asetetut tavoitteet hyvin. Toiminnan suotuisaan kehittymiseen ja hyvään tulokseen vaikutti varmasti myös se, että suuren osan vuotta keskuksella oli vakituisten neljän virkamiehen lisäksi töissä päteviä nuoria asiantuntijoita.

Toimintaa kehitettiin erityisesti ihmisoikeuksien toteutumisen seurannan osalta. Keskuksen voimavarat eivät riitä systemaattiseen kaikkien oikeuksien ja teemojen seurantaan, mutta jo seurantasuunnitelman tekeminen selkeyttää yhteistyötä ja vaikuttamista Suomessa. Se myös parantaa raportointiin osallistumista.

Pelkkä perus- ja ihmisoikeuksien yleinen edistäminen ei riitä. Ihmisoikeuskeskus on osa Suomen kansallista ihmisoikeusinstituutiota, joten kotimaan perus- ja ihmisoikeustilanteen seuraaminen on välttämätöntä. Keskuksen on pyrittävä puuttumaan ongelmakohtiin.

YK:n vammaisyleissopimuksen edistäminen ja seuranta uutena tehtävänä vakiintui vuoden aikana ja yhteistyö viranomaisten ja vammaisjärjestöjen kanssa toimi hyvin.

Perus- ja ihmisoikeuskoulutus eteni vahvasti. Ihmisoikeuskeskuksen omat verkkoluennot levisivät laajalle ja opetustoimen saralla mentiin

Ihmisoikeuskeskuksen lakisääteiset tehtävät

- Edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta
- Laatia selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta
- Tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi
- Osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön
- Huolehtia muista vastaavista perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä
- Edistää, suojella ja seurata YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanoa.

suuri harppaus eteenpäin. Tämän mahdollisti suunnitelmallinen työ, kohdistettu viestintä, koulutustyöhön kohdennetut lisäresurssit sekä erilaiset yhteistyömahdollisuudet.

Selvitys perus- ja ihmisoikeustutkimuksen tilasta vietiin loppuun, mutta tutkimuspäiviä ei vuonna 2017 järjestetty. Omaan tutkimukseen ei Ihmisoikeuskeskuksella ole voimavaroja, mutta tutkimusta pyritään seuraamaan. Uusi mahdollisuus edistää ja seurata tutkimusta avautui, kun keskus kutsuttiin Suomen akatemian ikääntyvien ja hoivan huippututkimusyksikön neuvottelukuntaan. Myös yhteistyö ihmisoikeuskasvatuksessa Helsingin yliopiston kanssa on erinomainen mahdollisuus edistää tutkimusta Ihmisoikeuskeskukselle tärkeässä asiassa.

Oman tiedottajan puute haittaa tiedotusta ja viestintää, mutta siitä huolimatta suunnitelmallisuus keskuksen viestinnässä lisääntyi ja erityisesti kohdistettu koulutus- ja kasvatusviestintä onnistui hyvin.

Toimintavuoden aikana Ihmisoikeuskeskus osallistui kansainväliseen ja eurooppalaiseen yhteistyöhön sekä GANHRI:n että ENNHRI:n hallituksen jäsenenä. Keskus on pienestä koostaan huolimatta ollut aktiivinen ja pystynyt vaikuttamaan sen omien verkostojen toiminnan kehittämiseen. Kyseessä on yksi lakisääteisistä tehtävistä ja tärkeä toiminta-alue Ihmisoikeuskeskukselle. Tämän vuoden toimintakertomuksen teemaksi valittiinkin kansainvälinen ja eurooppalainen yhteistyö. Teemaosiossa avataan tarkemmin, mitä tähän työhön sisältyy ja mitä hyötyä siitä on keskukselle ja laajemmin perus- ja ihmisoikeustyölle.

Keskustelu perus- ja ihmisoikeuksista on viime vuosina Suomessakin polarisoitunut ja niiden merkitystä on kasvavassa määrin kyseenalaistettu. Erityisesti pakolaisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvät kysymykset jakavat mielipiteitä voimakkaasti. Yhteiskunnallinen kehitys ja uudistukset sekä tekniikan kehittyminen tuovat mukanaan uusia haasteita perus- ja ihmisoikeuksille. Esimerkiksi SOTE- ja maakuntauudistus, tiedustelulainsäädäntöpaketti sekä lainsäädännön uudistus sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden suhteen ovat esimerkkejä vireillä olevista suurista hankkeista, joissa perus- ja ihmisoikeudet ovat keskeisessä asemassa.

Tietoa ja ymmärrystä perus- ja ihmisoikeuksista tarvitaan sekä viranomaistoiminnassa että julkisessa keskustelussa. Sitä pitää suunnata erityisesti opetukseen ja koulutukseen. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista pitää pystyä seuraamaan entistä systemaattisemmin ja niiden valvontaa tulee kehittää. Systemaattinen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seuranta vaatisi kuitenkin huomattavasti suurempia resursseja kuin mitä Ihmisoikeuskeskuksella ja muilla perus- ja ihmisoikeustoimijoilla tällä hetkellä on käytettävissä. Tämä on haaste tuleville vuosille. Miten tehokasta valvontaa ja seurantaa saadaan kehitettyä pirstaleisessa perus- ja ihmisoikeusarkkitehtuurissa edistämisen lisäksi? Oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen työnjaon selkeyttäminen lähitulevaisuudessa on tärkeä askel laillisuusvalvonnan ja ennakkollisen perus- ja ihmisoikeusvalvonnan kehittämisessä.

Ihmisoikeuskeskuksen aloitteet ja lausunnot vuonna 2017

- Lausunto ulkoministeriölle Euroopan neuvoston kieliperuskirjan määräaikaissäraportointia varten
- Lausunto ulkoministeriölle Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen täytäntöönpanosta (ihmisoikeudet yliopistokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa)
- Lausunto oikeusministeriölle Pohjoismaisen saamelais sopimuksen voimaansaattamisesta
- Lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle Euroopan neuvoston vuoden 2016 vuosikertomuksesta
- Lausunto (oma-aloitteinen) hallitukselle UPR-suositusten teemoista
- Lausunto ja puheenvuoro YK:lle Suomen yleismaailmallisessa määräaikaissäraportissa (UPR)
- Lausunto ja puheenvuoro UPR Infon järjestämässä esi-istunnossa
- Lausunto, puheenvuoro ja suosittua YK:lle Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (CERD) (1965) täytäntöönpanosta Suomessa
- Lausunto YK:n ihmisoikeusvaltuutetulle maailman ihmisoikeuskasvatusohjelman väliarviointiin
- Lausunto YK:lle alkuperäiskansajulistusta koskevista kansallisista toimintaohjelmista
- Yhteislausunto ENNHRI:n¹ vammaistöryhmän ja GANHRI:n² kanssa CRPD-komitean luonnoksesta yleiskomentiksi nro 7 CRPD-komitealle
- Lausunto ENNHRI:lle koskien ihmisoikeuksia sekä julkisten palveluiden yksityistämistä ja hankintaa
- Lausunto ENNHRI:n strategialuonnoksesta vuosille 2018–2021

1 Euroopan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto
2 Kansainvälinen kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto

2. Ihmisoikeusvaltuuskunta

Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä. Se käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita ja hyväksyy vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelman ja toimintakertomuksen.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan ja työvaliokunnan puheenjohtajana toimii Ihmisoikeuskeskuksen johtaja. Nykyisen (2.) valtuuskunnan toimikausi on 1.4.2016–31.3.2020. Valtuuskunnassa on 38 jäsentä, mukaan luettuna erityisvaltuutetut sekä ylimpien laillisuusvalvojien ja Saamelaiskäräjien edustajat.

Valtuuskunnan alaisuudessa toimii pysyvänä jaostona työvaliokunta ja Vammaisten ihmisoikeuskomitea (VIOK). Työvaliokunta auttaa valtuuskunnan kokousten valmistelussa. VIOK:in tehtävänä on osallistua YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen seurantaan ihmisoikeusvaltuuskunnan, Ihmisoikeuskeskuksen sekä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa. Kyseiset tahot voivat myös pyytää komitealta asiantuntija-apua työhönsä. VIOK on nimenomaan vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen osallistamismekanismi vammaissopimuksen seurantamenettelyyn hallituksen esityksen (HE 284/2014 vp) mukaisesti.

Valtuuskunta kokoontui toimivuoden aikana neljä kertaa.

Maaliskuun kokouksessa käsiteltiin kansainvälistä oikeusvertailevaa tutkimusta saamelaisien oikeuksien toteutumisesta. Kokouksessa käsiteltiin myös Tenojoen kalastussopimusta Saamelaiskäräjien näkökulmasta ja ILO 169 -sopimuksen ratifiointiin liittyviä kysymyksiä.

Kesäkuun kokouksessa keskusteltiin perus- ja ihmisoikeustutkimuksen tilasta Suomessa. Ihmisoikeuskeskuksen toimeksiannosta Lapin yliopiston Arktisen keskuksen Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti (PYVI) teki asiasta selvityksen. Sen mukaan perus- ja ihmisoikeustutkimuksen tila on yleisesti hyvä, mutta tutkimuskenttä on hajanainen ja sen tuottama tutkimus pistemäistä. Myös perus- ja ihmisoikeuksia koskevan tutkimuksen kyseenalaistaminen sekä tutkimusrahoituksen leikkaukset nousivat tutkimuksessa esille.

Vammaisten ihmisoikeuskomitea oli tehnyt esityksen vammaisten henkilöiden kuulemisesta ja osallistamisesta SOTE- ja maakunta-uudistuksen valmistelussa. Komitean esitys ja Ihmisoikeuskeskuksen vastaus saatettiin

sosiaali- ja terveysministeriön sekä vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan (VANE) tietoon. Lisäksi kokouksessa keskusteltiin UPR-prosessista (Universal Periodic Review) ja Suomen saamista suosituksista.

Syyskuun kokouksen yhteydessä pidettiin kolme teematyöpajaa aiheista turvapaikanhakijoiden oikeusturvakysymykset, YK:n vammaisyleissopimuksen toimeenpanon seuranta ja kielellisten oikeuksien toteutuminen käytännössä.

Joulukuun kokouksessa käytiin teemakeskustelu yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta. Käsiteltäviä aiheita olivat esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutetun mandaatin rajat, palkka-tasa-arvo, seksuaalinen häirintä, moniperusteinen syrjintä, sukupuolivähemmistöjä koskeva tietoisuus oppilaitoksissa ja työnantajien taholla sekä Istanbulin sopimuksen täytäntöönpano. Lisäksi Ihmisoikeusvaltuuskunta hyväksyi kannanoton, jossa hallitusta vaaditaan ryhtymään translain pikaiseen uudistamiseen.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan kannanotto translain uudistamisesta

Ihmisoikeusvaltuuskunta vaati 13.12.2017 tekemässään kannanotossa hallitusta ryhtymään translain pikaiseen uudistamiseen. Translaista on poistettava vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä. Transihmisten itsemääräämisoikeus, yksityiselämän suoja sekä henkilökohtainen koskemattomuus tulee turvata laissa.

Ihmisoikeusvaltuuskunta katsoo, että sukupuolen oikeudellista vahvistamista ja sukupuolenkorjausta koskevat prosessit tulee eriyttää toisistaan. Transihmisten oikeus lääketieteelliseen hoitoon ja henkilön tarpeisiin perustuviin muihin palveluihin tulee turvata osana terveyspalveluja.

Täysi-ikäisyyden kriteeriä tulisi harkita poistettavaksi sukupuolen oikeudellisessa vahvistamisessa ottaen huomioon lapsen ikä, kehitystaso ja lapsen etu. Samalla translain nimi tulisi muuttaa "laiksi sukupuolen vahvistamisesta".

3. Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio

Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot (National Human Rights Institutions, NHRIs) ovat lailla perustettuja ihmisoikeuksia edistäviä ja turvaavia toimielimiä. Niiden velvollisuuksia, kokoonpanoa ja työskentelytapoja määrittelevät niin kutsutut Pariisin periaatteet, jotka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1993. Pariisin periaatteiden mukaan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulee olla lailla perustettuja, itsenäisiä ja riippumattomia sekä kokoonpanoltaan pluralistisia. Niillä tulee olla riittävät tutkintavaltuudet ja resurssit sekä toimivalta turvata ja edistää ihmisoikeuksia kansallisella tasolla.

Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution. Ihmisoikeuskeskus edistää ja seuraa ihmisoikeuksien toteutumista ja edistää yhteistyötä. Sen toimivalta kattaa periaatteessa myös yksityiset tahot, kuten yritystoiminnan. Ihmisoikeusvaltuuskunta edistää

eri toimijoiden välistä tiedonkulkua ja käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti merkittäviä perus- ihmisoikeuskysymyksiä. Eduskunnan oikeusasiamies valvoo ja edistää viranomaisten toiminnan laillisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Ihmisoikeusinstituutioiden kansainvälinen verkosto GANHRI (Global Alliance of National Human Rights Institutions) myönsi Suomen kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle A-statuksen vuonna 2014. A-statuksen saaneiden instituutioiden katsotaan täyttävän Pariisin periaatteiden vaatimukset kokonaisuudessaan. A-statuksen myötä Suomen kansallisella ihmisoikeusinstituutiolla on puheoikeus YK:n ihmisoikeusneuvostossa ja äänioikeus GANHRI:ssa. Ihmisoikeuskeskus edustaa pääsääntöisesti Suomen kansallista ihmisoikeusinstituutiota kansainvälisessä ja eurooppalaisessa ihmisoikeusyhteistyössä lakimääräisten tehtäviensä mukaisesti.

2 Perus- ja ihmisoikeuksien edistäminen

1. Perus- ja ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen edistäminen

Perus- ja ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen edistäminen on ollut yksi Ihmisoikeuskeskuksen toiminnan painopisteistä koko sen toiminnan ajan. Ihmisoikeuskeskus on julkaissut ensimmäisen kansallisen perusselvityksen ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toteutumisesta Suomessa, edistänyt ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta selvityksen tulosten pohjalta sekä tukenut eri toimijoiden välistä tiedonvälitystä, yhteistyötä ja koordinaatiota.

Ihmisoikeuskeskus seurasi ihmisoikeuskasvatusosion temaattisen kokonaisuuden valmistumista ja toimeenpanoa Suomen toisessa kansallisessa perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa 2017-2019 (PIO-ohjelma). Valtioneuvosto hyväksyi kyseisen ohjelman 16.2.2017.

Perustuslakivaliokunta lausui (PeVL 56/2017 vp) PIO-toimintaohjelmaan liittyen perus- ja ihmisoikeuskasvatuksesta ja -koulutuksesta seuraavasti:

Valiokunta korostaa, että hyvin toteutettu perus- ja ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus voi vaikuttaa laajasti ja edesauttaa kaikkien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Erityisen tärkeää on vahvistaa opettajien, virkamiesten ja poliittisten päätöksentekijöiden perus- ja ihmisoikeusosaamista sekä kehittää säädöshankkeiden perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia. Valiokunta painottaa myös kuntien ja maakuntien päätöksentekijöiden ja virkamiesten perus- ja ihmisoikeusosaamisen tärkeyttä.

2. Koulutus perus- ja ihmisoikeuksista

Vuoden 2017 erityisenä tavoitteena oli saada vuoden alussa valmistunut perus- ja ihmisoikeuksia käsittelevä luentosarja mahdollisimman laajalti käyttöön. Luentosarjasta tiedotettiin etenkin opettajille pitkin vuotta useita eri kanavia pitkin, kuten kohdennetuilla kasvatusalan artikkeleilla. Kaikkiaan kasvatusviestintä Facebookissa tavoitti n. 20 000 ihmistä ja sosiaalisessa mediassa luentosarjan kohdennettu viestintä n. 7000 ihmistä. Vuoden loppuun mennessä luentoja, niiden osia tai oheismateriaaleja oli ladattu yhteensä yli 6000 kertaa. Muita koulutusvideoita oli ladattu lisäksi yhteensä 13 500 kertaa.

Luentosarja julkaistiin esimerkiksi Euroopan komission aikuiskoulutuksen ammattilaisille suunnatussa opetusportaalissa EPAL:ssa ja kasvatusalan ammattilaisille, tutkijoille ja aineenopettajille kohdennettiin artikkeleita, joiden levikki oli noin 4000. Luentosarja oli esillä kaikessa ihmisoikeuskasvatuksen toiminnassa, kuten kouluvierailuilla ja kasvatusalan tutkijoiden ja opettajankouluttajien tapaamisessa kasvatus-tieteen päivillä.

Joulukuun 10. päivänä vietettävän YK:n ihmisoikeuspäivän kunniaksi Ihmisoikeuskeskus käännätti suomeksi ja ruotsiksi kaksi ihmisoikeusvideota, joita markkinoitiin laajasti muun muassa opettajille. Ihmisoikeuspäivästä muistutettiin myös kaikkia kansanedustajia sekä eduskunnan henkilöstöä.

3. Perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistaminen opetustoimessa

Vuoden aikana käynnistyi Ihmisoikeuskeskuksen ja oikeusasiamiehen yhteinen hanke perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistamiseksi opetustoimen alalla. Vuoden aikana toteutettiin kaksi vierailua aluehallintovirastoissa ja kolme yhteistä koulutarkastusta ja -vierailua (Siuntio, Kuopio ja Turku). Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista arvioitiin koulujen arjessa kokonaisvaltaisesti johtamisen, oppilaiden ja koulun henkilöstön näkökulmista. Vierailuilla keskusteltiin osaamisen kehittämistarpeista perus- ja ihmisoikeuksiin liittyen, ja aluehallintovirastoissa otettiin esille muun muassa opetustoimen alaan liittyviä kanteluita. Hanke jatkuu vuonna 2018 opetustoimen johtajille ja rehtoreille suunnatulla koulutuksella, joka toteutetaan osana aluehallintovirastojen järjestämää koulutuskieruetta.

Vuoden lopulla Ihmisoikeuskeskus vieraili Kansallisessa koulutuksen arviointikeskuksessa (Karvi) yhdessä apulaisoikeusasiamiehen kanssa. Karvissa keskusteltiin muun muassa opetussuunnitelmien ihmisoikeussisältöjen toteutumisen arvioinnista.

Ihmisoikeuskeskus luennoi perus- ja ihmisoikeuksista ja työstään yleisesti mm.

- valtioneuvoston virkamiehille
- Helsingin yliopiston kasvatustieteen ja valtiosääntöoikeuden, valtio-opin ja oikeusantropologian opiskelijoille
- YK-nuorille

Ihmisoikeuskeskus esitteli ihmisoikeuskasvatusta mm.

- Afganistanin parlamentin edustajille
- Turkmenistanin oikeusasiamiehen edustajille
- European Judicial Training Network (EJTN)-tuomarivaihtoon osallistuneille tuomareille ja syyttäjille

4. Kansainvälinen yhteistyö ihmisoikeuskasvatuksessa

Kansainvälistä yhteistyötä ihmisoikeuskasvatuksen osalta tehtiin muiden kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kanssa. Kesäkuussa Ihmisoikeuskeskus osallistui Euroopan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkoston (ENNHRI) työpajaan Sarajevossa, jossa käsiteltiin ihmisoikeuskasvatuksen strategista lähestymistapaa virallisessa koulutuksessa. Ihmisoikeuskeskus suunnitteli ja koordinoi työpajan ihmisoikeuskoulutuksen systemaattisesta kehittämisestä Montrealissa järjestettyyn 8. kansainväliseen ihmisoikeuskasvatuskonferenssiin.

5. Perus- ja ihmisoikeustutkimuksen edistäminen

Perus- ja ihmisoikeustutkimuksen edistämisestä käynnistettiin vuonna 2016 selvitys yhteistyössä Lapin yliopiston Arktisen keskuksen Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutin PYYI:n kanssa. 2017 julkaistussa selvityksessä kartoitettiin perus- ja ihmisoikeusasiantuntijoiden näkemyksiä alan tutkimuksen nykytilasta sekä tulevaisuuden tutkimustarpeista.

Ihmisoikeuskeskus osallistui Kasvatustieteen päiville 2017 Lapin yliopistossa. Päivillä esiteltiin tutkimustuloksia perus- ja ihmisoikeustutkimuksen ja ihmisoikeuskasvatuksen tilasta. Tapahtumaan osallistui n. 250 kasvatustieteen alan

keskeistä toimijaa, tutkijaa, opettajankouluttajaa ja opettajaa eri puolilta Suomea. Tietoa ihmisoikeuskasvatuksesta opettajankoulutuksessa vaihdettiin esimerkiksi teemaryhmäesityksessä.

6. Tiedotus

Tiedotusta ja viestintää hoidettiin aiempien vuosien tapaan Ihmisoikeuskeskuksen virkamiesten muiden tehtävien ohella sekä tilapäisvoimin. Viestintästrategiaa ja viestintäsuunnitelmaa valmisteltiin ulkopuolisen asiantuntijan avulla.

Ihmisoikeuskeskuksen kotisivuilla julkaisiin tiedotteita, lausuntoja ja uutisia perus- ja ihmisoikeuksista. Uutisia julkaistiin Ihmisoikeuskeskuksen toiminnasta sekä kotimaisista ja kansainvälisistä perus- ja ihmisoikeusaiheista. Vuonna 2017 kotisivuja uudistettiin ihmisoikeuskoulutussivujen osalta. Tietoa järjestettiin temaattisesti ja koulutuskokonaisuuden yhteyteen koottiin hyödyllisiä linkkejä, materiaaleja ja koulutusvideoita.

Ihmisoikeuskeskuksen Facebook-sivuilla oli vuoden 2017 lopussa noin 2100 ja Twitter-tilillä noin 1100 seuraajaa. Teemapäiviä, kuten YK:n päivää ja Ihmisoikeuksien päivää, hyödynnettiin viestinnässä ja ihmisoikeuskasvatusta ja koulutusviestintää tavoitti kaikkiaan noin 20 000. Viestintälaskennan perusteella erityisesti vapaasti käytettävä oppimismateriaali ja teemapäiviin sidottu tiedotus herätti kiinnostusta.

Ihmisoikeuskeskuksen julkaisut 2017

- Ihmisoikeuskeskuksen toimintakertomus 2016 (painettu ja sähköinen versio)
- Perus- ja ihmisoikeustutkimuksesta Suomessa - asiantuntijoiden näkemyksiä (sähköinen versio)
- Vammaisten henkilöiden komitean yleiskommentti numero 1 - Artikla 12 yhdenvertaisuus lain edessä (epävirallinen suomenkielinen ja ruotsinkielinen käännös, sähköinen versio)
- Ihmisoikeuskeskuksen kansainvälinen katsaus (uutiskirje, 6 numeroa, sähköinen versio)
- Ihmisoikeuskeskuksen kotimaan katsaus (uutiskirje, 3 numeroa, sähköinen versio)

7. Tilaisuudet

Tilaisuudet ovat keskeinen tapa tiedottaa ja kouluttaa ajankohtaisista perus- ja ihmisoikeusaiheista. Ihmisoikeuskeskus suunnittelee ja toteuttaa tilaisuuksia usein yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Laajemman yleisön tavoittamiseksi useita tilaisuuksia oli mahdollista seurata suoran verkkolähetyksen kautta. Lisäksi tarpeen mukaan järjestettiin tulkkausta eri puhutuille kielille sekä viittomakielille.

Kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma: tekstistä toimintaan! - seminaari ja työpajat 22.5.2017

Seminaarissa esiteltiin toista kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa. Tilaisuuden pääpuhujana oli EU:n perusoikeusviraston johtaja Michael O’Flaherty, joka käsitteli puheenvuorossaan muuan muassa toimintaohjelmien merkitystä. Seminaarin toinen osa koostui työpajoista, joissa keskusteltiin ohjelman toimeenpanosta sen eri painopistealueilla. Tilaisuus järjestettiin yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Esteettömyys ja saavutettavuus -teemaseminaari 1.6.2017

Ihmisoikeuskeskus järjesti esteettömyyteen ja saavutettavuuteen käsittelevän teemaseminaarin yhteistyössä vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan (VANE) kanssa. Seminaarissa käsiteltiin ajankohtaisia kansallisia esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä säädöshankkeita, mukaan lukien rakennettu ympäristö ja sähköiset palvelut. Keskustelun taustana toimi CRPD-komitean³ yleiskommentti esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

Pakolaisoikeuden seminaari - "Making International Refugee Law Relevant Again: How to Move Beyond Crisis Thinking" 5.9.2017

Tilaisuudessa pakolaisoikeuden johtava asiantuntija James Hathaway luennoi kansainvälisen pakolaisoikeuden nykytilanteesta ja globaalista turvapaikka- ja vastuunjakojärjestelmästä. Hathawayn mukaan uutta pakolaissopimusta ei tarvita, mutta sopimuksen täytäntöönpanoa on parannettava, sillä nykyinen tilanne on kestävä. Paneelikeskustelussa keskustelijat nostivat esille turvapaikanhakijoiden oikeusturvaongelmat ja prosessin virheiden mahdollisuudet. Haavoittuvassa asemassa olevia turvapaikanhakijoita ei tunnisteta riittävän varhaisessa vaiheessa, laadukasta oikeudellista apua ei ole saatavilla ja prosessi painottuu nykyisellään liikaa tuomioistuintasolle. Tilaisuus järjestettiin yhteistyössä Eric Castrén -instituutin kanssa.⁴

Educa-messut

Ihmisoikeuskeskus osallistui Suomen suurimpaan koulutusalan tapahtumaan Educa-messuille, joka keräsi 2017 yli 16 000 kävijää. Keskus koordinoi ja kustansi tapahtumaan ihmisoikeuskasvatuksen messuosaston ja lavaohjelman. Messuosastolla oli arviolta yli 3 000 kävijää. Ihmisoikeuskeskuksen lisäksi osastolla kerrottiin järjestöjen tuottamista ihmisoikeuskasvatusmateriaaleista. Ihmisoikeuskeskuksen yhteistyöjärjestöjä tapahtumassa olivat Suomen Unicef ry, Amnesty International Suomen osasto ry ja Ihmisoikeusliitto ry.

Loppuvuodesta ryhdyttiin valmistautumaan 2018 alussa järjestetyille Educa-messuille. Messuille suunniteltiin yhteistyössä järjestöjen kanssa ihmisoikeuskasvatusosasto sekä lavaohjelma, joka esitteli lapsenoikeusperustaista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa koulukulttuuria.

3 Convention of the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), YK:n vammaisyleissopimus

4 [Linkki Ihmisoikeuskeskuksen pakolaisoikeutta käsittelevän seminaarin videotallenteeseen \(5.9.2017\)](#)

3 Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seuranta

1. Seuranta edistämistyön edellytyksenä

Seurannalla tarkoitetaan tiedonkeruuta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ja ajantasaisen tilannekuvan ylläpitämistä oikeuksien toteutumisesta. Tiedon perusteella kehitetään ja kohdennetaan erilaisia toimenpiteitä, joilla edistetään oikeuksien toteutumista. Seurantatiedon perusteella voidaan sanoa, miten oikeudet kulloinkin toteutuvat muodollisesti ja tosiasiallisesti eri henkilöiden ja ryhmien kohdalla.

Hallituksen esityksessä⁵ HE 205/2010 vp mainitaan, että ”yhteistyötä ja tiedonvaihtoa on tarpeen kehittää esimerkiksi tiedon kokoamisessa sekä erilaisten selvitysten ja raporttien laadinnassa kansallisesti”. Esityksessä todetaan, että oikeusasiamiehelle ei ole säädetty Pariisin periaatteiden mukaista perus- tai ihmisoikeuksien laajempaa edistämistä- tai seurantavelvollisuutta (kuten ihmisoikeustiedotus ja -tutkimus, ihmisoikeuskoulutus ja -kasvatus sekä raportointi kansallisesta perus- ja ihmisoikeustilanteesta). Oikeusasiamiehellä ei myöskään ole ihmisoikeussopimusten toteutuksen seurantatehtäviä. Esityksessä ehdotetaan, että Ihmisoikeuskeskus laatii selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta.

⁵ Eduskunnalle laeiksi eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain ja valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain muuttamisesta (HE 205/2010 vp)

Perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan pitänyt tärkeänä, että perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistetään tavoitteellisesti ja niiden toteutumista seurataan suunnitelmallisesti. Lausunnossaan 56/2017 vp kansallisesta perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmasta valiokunta toivoo, että toimintaohjelman vaikuttavuutta ja toimivuutta seurataan tehokkaasti. Lausunnossaan 52/2014 vp valtioneuvoston ihmisoikeusselonteosta valiokunta pitää tärkeänä, että toimintaohjelmasta rakennetaan menettely, jolla Suomen perus- ja ihmisoikeustilannetta seurataan systemaattisesti. Näin havaittuihin ongelmiin pystytään puuttamaan tehokkaasti ja johdonmukaisesti.

2. Seurannan teemat 2017

Ihmisoikeuskeskus on laatinut toimintakauden aikana ensimmäisen strategiapaperinsa perus- ja ihmisoikeuksien seurannasta. Sen mukaisesti Ihmisoikeuskeskus kiinnittää työssään huomiota erityisesti oman toiminnan painopisteisiin ja niihin teemoihin tai oikeuksiin, joiden toteutumisen edistämistä ja seurantaa varten ei ole olemassa omaa erityisvaltuutettua. Seuranta perustuu pitkälti yhteistyöhön ja jo olemassa olevaan luotettavaan tietoon (ottaen huomioon Ihmisoikeuskeskuksen vähäiset voimavarat). Omia selvityksiä tehdään tarvittaessa.

Vuoden 2017 aikana seurantaa jatkettiin

perus- ja ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen sekä vammaisten oikeuksien toteutumisen osalta. Kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman täytäntöönpanoa seurattiin yleisellä tasolla: keskus osallistui valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusyhteys henkilöiden verkoston kokouksiin riippumattomana asiantuntijana. Ihmisoikeuskeskus seurasi erityisteemoina turvapaikanhakijoiden oikeusturvan toteutumista ja translain uudistustarpeita.

Turvapaikanhakijoiden oikeusturvakysymykset

Ihmisoikeuskeskus seurasi turvapaikanhakijoiden oikeusturvan sekä oikeudellisen neuvonnan ja oikeusavun käytännön toteutumista vuonna 2016 tehtyjen lainsäädäntömuutosten jälkeen. Tietoa on kerätty muun muassa kuulemalla eri viranomaisia, laillisuusvalvojia, erityisvaltuutettuja, oikeuslaitoksen edustajia, järjestöjä ja kokeneita yksityisiä oikeusavustajia.

Seurannan pohjalta on käynyt ilmi, että turvapaikkaprosessin eri vaiheissa ilmenee epäkohtia ja heikkouksia. Osa ongelmista selittyy asiantuntevan oikeudellisen neuvonnan ja avun puutteella. Monet turvapaikanhakijat eivät saa riittävästi tietoa oikeuksistaan vastaanottokeskuksissa eikä hakijoita aina ohjata oikeusavun piiriin.

Haavoittuvassa asemassa olevien turvapaikanhakijoiden tunnistaminen on puutteellista. Haavoittuviin hakijoihin kuuluvat esimerkiksi alaikäiset ilman huoltajaa saapuneet turvapaikanhakijat, vammaiset henkilöt ja kidutuksen, raiskauksen tai muun vakavan väkivallan uhrin. Näiden hakijoiden tunnistaminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää, sillä he ovat oikeutettuja oikeusavustajaan jo turvapaikkaprosessin ensimmäisessä vaiheessa. Seurannassa on kiinnitetty erityistä huomiota myös alaikäisten ilman huoltajaa tulleiden turvapaikanhakijoiden edustajajärjestelmään.

Oikeusavustajien asiakohtainen palkkio kansainvälistä suojelua koskevissa asiassa on vaikuttanut turvapaikanhakijoiden mahdol-

lisuuteen saada asiantuntevaa oikeudellista apua. Vuonna 2016 oikeusavustajien enimmäispalkkio oikeusapulaissa muutettiin kiinteäksi työmäärästä riippumatta. Muutokset ovat johtaneet siihen, että asiamiehenä toimivalla lupalakimiehellä tai asianajajalla ei ole mahdollisuutta saada korvausta tehdystä työstä eivätkä palkkiot ole kohtuullisia.

Translain uudistustarpeet

Ihmisoikeuskeskus teki vuonna 2017 taustaselvityksen transihmisten itsemääräämisoikeuteen, fyysiseen koskemattomuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyen. Siinä käydään läpi transihmisten sukupuolen vahvistamiseen liittyvää aineistoa, kannanottoja, suosituksia ja oikeuskäytäntöä.

Vuoden 2018 keväällä julkaistavassa selvityksessä kartoitettiin Suomen tilanteen lisäksi myös eräiden muiden maiden tilannetta transihmisten sukupuolen vahvistamisesta ja sen edellytyksistä. Tarkastelun kohteina olivat esimerkiksi lainsäädäntö, hyvät käytänteet ja muut tukitoimet. Aineisto koskee pääosin vuosia 2014-2017.

Tutkimus ikäihmisten kotihoidon kokemuksista

Ihmisoikeuskeskus ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia teettivät toimintavuonna haastattelututkimuksen, jossa ikäihmisiltä ja heidän omaisiltaan kysyttiin kokemuksia kotihoidosta. Tutkimuksessa haastateltiin noin 450 yli 75-vuotiaasta henkilöä, joista noin puolet saivat kotihoidon palveluita. Tutkimus oli merkittävä jo sen vuoksi, että normaaleissa kyselytutkimuksissa yli 75-vuotiaat rajataan yleensä ulkopuolelle.

Haastatellut ikäihmiset ja heidän omaisensa arvioivat kotihoitopalveluiden tarpeen kaksinkertaisiksi toteutuneeseen nähden. Tulokset vahvistivat myös laillisuusvalvonnassa syntynyttä käsitystä siitä, ettei hoivan tarjonta aina vastaa koettua avun tarvetta, ja ettei hoivasta aina tehdä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä. Jos

hoivaa oli saatavilla, sen laatuun oltiin yleensä tyytyväisiä. Osa vanhuksista koki yksinäisyyttä ja turvattomuutta. Lisäksi haastatellut kotihoidon asiakkaat kokivat pääsevänsä liian harvoin ulkoilemaan.

3. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon seuranta

Ihmisoikeuskeskus osallistuu ihmisoikeussopimusten määräaikaisraportointiin eri tavoilla valitsemiensa prioriteettien mukaisesti. Se myös seuraa sopimusvalvontaelinten antamien suositusten täytäntöönpanoa.

YK:n rotusyrjinnän vastainen sopimus (CERD)

Vuonna 2017 Ihmisoikeuskeskus osallistui YK:n rotusyrjinnän vastaisen sopimuksen (CERD) määräaikaisraportointiin. Keskus antoi

lausunnon ja käytti puheenvuoron Suomen kuulemistilaisuudessa sekä keskusteli komitean jäsenten kanssa ajankohtaisista teemoista. Keskus toi lausunnossaan ja puheenvuorossaan esiin muun muassa saamelaisten oikeusasemaan, ulkomaalaisiin ja vihapuheeseen liittyviä kysymyksiä. Keskus antoi 11 suositusehdotusta, joita komitea hyödynsi osittain omissa suosituksissaan hallitukselle.

Komitean loppupäätelmissä Suomen hallitus sai kiitosta itsekriittisestä raportistaan sekä avoimesta ja rakentavasta vuoropuhelusta komitean kanssa. Myönteisenä pidettiin uutta yhdenvertaisuuslakia ja useiden ihmisoikeussopimusten ja -pöytäkirjojen hyväksymistä. Myös muutamat hallituksen hankkeet ja ohjelmat, kuten kansalliset perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmat ja kotouttamisohjelma, saivat komiteassa myönteisen vastaanoton.

CERD-komitea suositti Suomelle

- rasistisen vihapuheen ja rasistisesti motivoituneen väkivallan tehokasta tutkimista, syyttämistä ja rankaisemista
- turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien siirtolaisten suojelun osalta rangaistusluontoisen säilöönoton välttämistä
- riittävän kapasiteetin takaamista majoituksen, peruspalvelujen ja humanitaarisen avun tarjoamiseksi vastaanottokeskuksissa
- toistamiseen saamelaisten itsemääräämisoikeuden kunnioittamista Saamelaiskäräjien vaaliluettelon hyväksymisen edellytyksien osalta
- lainsäädäntömuutoksia maa-oikeuskysymysten ratkaisuksi ja ILO 169 -sopimuksen⁶ ratifiointia
- saamelaisten vapaan ja ennakkotietoon pohjautuvan suostumuksen hankkimista ennen perinteisiin maa-alueisiin ja luonnonvaroihin liittyviä hankkeita
- toimia romanien työllisyydestä, asumisesta ja romanilapsien koulunkäynnistä
- toimia ulkomaalaisiksi oletettujen henkilöiden syrjintää vastaan
- toimia suvaitsevaisuuden, monimuotoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi koulujen opetussuunnitelmissa

6 Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimus nro 169 itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoista

Joidenkin suositusten täytäntöönpanosta raportoidaan komitealle 2018. Suomen seuraava määräaikaisraportti yleissopimuksen täytäntöönpanosta annetaan vuonna 2021.

Euroopan sosiaalinen peruskirja (ESC)

Työsuhteen päättämisestä maksettavien korvauksien riittämättömyys ja muu asianmukainen hyvitys olivat aiheita, joista löytyi Suomen osalta huomautettavaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean vuosiraportissa 2017. Myös ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden opintotukea koskevat rajoitukset ja työntekijöiden edustajan työsuhteen palauttamismahdollisuuden puute nousivat raportissa esille. Ihmisoikeuskeskus tiedotti laajasti vuosiraportista ja sen sisältämistä suosituksista Suomelle eri kieliversioina.

Euroopan neuvoston vähemmistöpuiteyleissopimus (FCNM)

Euroopan neuvoston ministerikomitea antoi päätöslauselman kansallisten vähemmistöjen suojelusta Suomessa. Lauselman annettiin Euroopan neuvoston vähemmistöpuiteyleissopimuksen (FCNM) määräaikaisraportoinnin perusteella.

Päätöslauselmassa nostettiin esiin

- saamelaiset - rakentavan dialogin ja ILO 169 -sopimuksen ratifioinnin merkitys, kuten myös kaikkien osapuolten huomioiden tärkeys
- ruotsin kieli - kielen osaamisen, näkemyksen ja läsnäolon vahvistaminen yhteiskunnassa sekä kansalliskielistrategian toimitasuunnitelman toimeenpano
- vihapuheen ja -rikosten kitkeminen.

Ihmisoikeuskeskus kannusti kansalaisjärjestöjä osallistumaan raportointiin omilla lausunnoillaan. Keskus tiedotti määräaikaisraportointiprosesseista laajasti niiden eri vaiheissa ja jakoi suosituksia eri medioissa kaikkina kieliversioina.

4. YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu

Vuonna 2017 Ihmisoikeuskeskus osallistui Suomen yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) kolmannelle kierrokselle. Suomi antoi helmikuussa 2017 kansallisen raporttinsa edellisen kierroksen suositusten täytäntöönpanosta. Raportissa käydään läpi ihmisoikeuksien toteutumisen saavutuksia ja haasteita Suomessa.

Mikä on UPR?

Yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (Universal Periodic Review, UPR) käydään neljän vuoden välein YK:n ihmisoikeusneuvoston istunnossa Genevessä. Sen aikana toiset YK:n jäsenvaltiot voivat antaa Suomelle suosituksia ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi sekä esittää kysymyksiä Suomen ihmisoikeustilanteesta. Kyseessä on eräänlainen valtioiden välinen vertaistarkastelumekanismi, eikä sitä voi verrata YK:n sopimusvalvontaelinten tekemään valvontaan. Tarkastelu pohjautuu valtion omaan kansalliseen raporttiin, YK:n ihmisoikeusmekanismeilta saatuihin tietoihin sekä kansallisen ihmisoikeusinstituution, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden raportteihin. Tarkastelun kohteena oleva valtio voi joko hyväksyä (accept) suositukset tai ottaa ne tiedoksi (note).

Ihmisoikeuskeskus kommentoi ja tarkensi hallituksen raporttia sen valmistelun aikana ja antoi oman rinnakkaisraporttinsa jo syyskuussa 2016. Rinnakkaisraportissa arvioitiin erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien toteutumista Suomessa sekä sitä, miten hallitus huomioi perus- ja ihmisoikeudet omassa toiminnassaan.

Huhtikuussa 2017 Ihmisoikeuskeskus esitti huomioitaan Suomen ihmisoikeustilanteesta kansalaisjärjestö UPR Infon Genevessä järjestämässä epävirallisessa esi-istunnossa.

Valtioiden Suomea koskeva vuoropuhelu käytiin YK:n ihmisoikeusneuvoston istunnossa toukokuussa. Ihmisoikeuskeskuksen rinnakkaisraportista otettiin kuusi suositusta YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston (OHCHR) laatimaan koosteeseen (Summary of Stakeholders' Information), joka toimii yhtenä UPR-tarkastelun taustamateriaalina.

Suomi sai 70 valtiolta yhteensä 153 suositusta, jotka koskivat mm.

- rasismia, syrjintää, vihapuhetta sekä naiseen kohdistuvaa väkivaltaa
- lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamista sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen edellytyksistä
- ihmisoikeuskasvatusta
- turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeuksia
- vammaisten työllistämistä ja esteettömyyttä yleisesti
- kansallisen ihmisoikeusinstituution ja kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman resurssien vahvistamistarpeita

Kesäkuussa Ihmisoikeuskeskus antoi UPR-suosituksista oma-aloitteisen lausunnon hallitukselle kiinnittääkseen huomiota suositusten toistuviin teemoihin. Lausunnossa rohkaistaan hallitusta hyväksymään tiettyjä suosituksia,

kuten translain uudistus, ILO 169 -sopimuksen ratifiointi, turvapaikanhakijoita ja pakolaisia koskevan lainsäädännön tarkastaminen ja vammaispoliittisen ohjelman laatiminen. Keskus rohkaisi hallitusta hyväksymään suositukset ihmisoikeuskasvatuksen, kansallisen ihmisoikeusinstituution sekä perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman riittävästä resursoinnista.

Ihmisoikeuskeskus osallistui elokuussa ulkoministeriön järjestämään kuulemistilaisuuteen, joka koski hallituksen vastausluonnosta YK:lle.

Keskustelun jälkeen Suomi ilmoitti 153 saamansa suosituksen osalta

- hyväksyvänsä 120 suositusta
- hyväksyvänsä osittain 6 suositusta
- ottavansa tiedoksi 27 suositusta
 - Tiedoksi otettujen suositusten joukossa olivat muun muassa translain uudistamista ja ILO 169 -sopimuksen ratifiointia koskevat suositukset

Ihmisoikeusneuvosto hyväksyi syyskuussa Suomea koskevan loppuraportin. Kansallisen ihmisoikeusinstituution edustajana Ihmisoikeuskeskus käytti tilaisuudessa puheenvuoron. Ihmisoikeuskeskus kiitti hallitusta dialogista ja toivoi, että hallitus sitoutuu hyväksymiensä suositusten edistämiseen aktiivisesti ja hyödynnä toista kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa suositusten toimeenpanossa. Tiedoksi otettujen suositusten osalta keskus kiinnitti erityistä huomiota translain uudistamiseen ja kannusti hallitusta edelleen poistamaan lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen edellytyksistä.

Suomi on sitoutunut antamaan vapaaehtoisen välikausiraportin suositusten täytäntöönpanosta vuonna 2019. Ihmisoikeuskeskus seuraa suositusten täytäntöönpanoa.

Ihmisoikeuskeskus tiedotti UPR-prosessista laajasti sen eri vaiheissa ja jakoi suosituksia eri medioissa kaikkina kieliversioina.

5. Valitukset ja kantelut kansainvälisille lainkäyttö- ja tutkintaelimille

Ihmisoikeusvalituksia käsitellään YK:n ja Euroopan neuvoston alaisissa lainkäyttö- ja tutkintaelimissä. Näitä ovat Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT), Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea (ESOK) sekä seitsemän YK:n ihmisoikeussopimusten määrittelemien oikeuksien toteutumista valvovaa komiteaa.

YK:n sopimusvalvontaelimet

- Rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CERD-komitea)
- Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (CESCR-komitea)
- Ihmisoikeuskomitea (CCPR-komitea)
- Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW-komitea)
- Kidutuksen vastainen komitea (CAT-komitea)
- Lapsen oikeuksien komitea (CRC-komitea)
- Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea (CRPD-komitea)

Ihmisoikeuskeskus tiedotti yksilövalituksista ja järjestökanteluista laajasti ja osallistui ENNHRI:n⁷ oikeudellisen työryhmän valitusprosesseja koskevaan toimintaan.

7 European Network of the National Human Rights Institutes, Euroopan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT)

- EIT:ssa tuli vuonna 2017 vireille 181 Suomea koskevaa valitusta.
- Yhtään uutta valitusta ei toimitettu hallitukselle kommentteja varten.
- EIT antoi kaksi Suomea koskevaa ratkaisua.
- Vuoden lopussa tuomioistuimessa oli Suomea vastaan vireillä 14 valitusta.

Suuri jaosto antoi 27. kesäkuuta 2017 tuomion valitusasiassa [Satakunnan Markkinapörssi Oy And Satamedia Oy V. Suomi](#) (931/13). Tuomion mukaan valittajien sananvapautta (EIS 10 artikla) ei loukattu, kun valittajayhtiöitä kiellettiin julkaisemasta laajamittaisia verotustietoja ja ylläpitämästä tekstiviestipalvelua, josta saattoi tilata verotustietoja nimen mukaan. Yli kahdeksan vuotta kestänyt oikeudenkäynti kuitenkin loukkasi oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (6 artikla).

Valitusasiassa [A.-M.V. V. Finland](#) (53251/13) EIT antoi 23. maaliskuuta 2017 tuomion. Sen mukaan Suomi ei loukannut edunvalvottavan kehitysvammaisen henkilön liikkumisvapautta (neljännen pöytäkirjan 2 artikla) eikä oikeutta yksityiselämän suojaan, (8 artikla), vaikka valittajan edunvalvojaa ei ollut suostuttu vaihtamaan. Ratkaisun mukaan valittajalla oli mahdollisuus olla mukana kaikissa menettelyn vaiheissa, ja hänen tahtonsa ja toivomuksensa oli huomioitu. Tuomio tuli lopulliseksi 23.6.2017.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea (ESOK)

- ESOK:assa ratkaistiin kolme Suomea koskevaa kantelua.
- Tutkittavaksi otettiin kaksi uutta kantelua, jotka olivat vuoden lopussa edelleen vireillä.

Kantelussa [108/2014](#) komitea totesi, että Suomen työmarkkinatuen taso on liian matala ja loukkaa siten Euroopan sosiaalisen peruskirjan takaamia oikeuksia. Kantelut [106/2014](#) ja [107/2014](#) koskivat oikeutta suojeluun työsuhteen päättämisen yhteydessä (Euroopan sosiaalisen peruskirjan artikla 24). Laittomasta irtisanomisesta maksettavilla korvauksilla on yläraja, eivätkä ne näin ollen aina vastaa menetyksiä. Lainsäädäntö ei myöskään mahdollista määräystä työsuhteen palauttamiseksi laittoman irtisanomisen jälkeen. Näin ollen kantelut sisälsivät Euroopan sosiaalisen peruskirjan loukkauksen.

Tutkittavaksi otetut kantelut [Central Union for Child Welfare \(CUCW\) v. Finland: Complaint No. 139/2016](#) ja [University Women of Europe v. Finland: Complaint No. 129/2016](#) koskevat varhaiskasvatukseen vuonna 2016 tehtyjä rajoituksia ja sukupuolten välistä palkkaepätasa-arvoa. Jälkimmäinen kantelu on tehty kattojärjestön toimesta 15 jäsenmaata vastaan.

YK:N sopimusvalvontaelimet

- YK:n sopimusvalvontaelimet eivät antaneet vuonna 2017 Suomea koskevia ratkaisuja.
- Komiteat toimittivat hallitukselle lausunnoille kuusi uutta yksilövalitusta.

Vuoden lopussa vireillä oli seuraavat kymmenen valitusta:

- kidutuksen vastaisessa komiteassa (CAT) kaksi valitusta turvapaikkamenetelystä
- ihmisoikeuskomiteassa (CCPR) kaksi valitusta saamelaismääritelmästä ja yksi lasten tapaamisoikeudesta ja huoltajuudesta
- rotusyrjinnän vastaisessa komiteassa (CERD) yksi valitus saamelaismääritelmästä
- naisten syrjinnän poistamista käsittelevässä komiteassa (CEDAW) kaksi valitusta naiseen kohdistuvasta väkivallasta, toisessa niistä kuitenkin pääkysymyksenä lapsen tapaamisoikeus ja huoltajuus
- Lapsen oikeuksien komiteassa (CRC) yksi lasten tapaamisoikeutta ja huoltajuutta ja yksi poikien ympärileikkausta koskeva valitus

4 Erityistehtävä - YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanon edistäminen ja seuranta

1. YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanon edistäminen ja seuranta

YK:n vammaisyleissopimuksen artiklan 2 kohdan mukaan sopimusosapuolten on nimettävä tai perustettava riippumaton mekanismi, jonka avulla edistetään, suojellaan ja seurataan yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Riippumattoman mekanismin tehtävistä huolehtivat Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa.

Kuluneen toimintakauden tavoitteena oli vakiinnuttaa Ihmisoikeuskeskuksen rooli vammaisten henkilöiden oikeuksien laajalla toimijakentällä. Yhteistyön kehittäminen viranomais-toimijoiden ja vammaisjärjestöjen kanssa oli tärkeää, ja toimintaa suunniteltiin myös pitkällä tähtäimellä. Ihmisoikeuskeskuksen painopisteet kohdentuvat nyt aiempaa selkeämmin vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseen ja seurantaan.

Ihmisoikeuskeskus järjesti toimintakauden aikana vammaisjärjestöille suunnatun oikeussuojakeinojen työpajan. Työpajan tarkoituksena oli perehdyttää osallistujat syrjinnän vastaiseen lainsäädäntöön ja madaltaa kynnystä hyödyntää olemassa olevia oikeussuojakeinoja. Työpajan jälkeen kolme järjestöä teki ensimmäisen kantelunsa. Kaksi järjestöä teki kantelun eduskunnan oikeusasiamiehelle kuljetuspalveluihin liittyvistä ongelmista ja yksi yhdenvertaisuusvaltuutetulle näkövammaisen koulunkäyntiin liittyen.

2. Vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumisen seuranta

Ihmisoikeuskeskus laati yhteistyössä Vammaisfoorumi ry:n kanssa laajan verkkokyselyn vammaisten henkilöiden oikeuksista. Kysely toteutetaan keväällä 2018. Verkkokyselyn tulokset

Toimintakautena hyväksytyt vammaisasioiden strategiset painopisteet ovat:

- yhteiskunnallisen osallisuuden edistäminen
- päätöksentekoon osallistumisen edistäminen
- yhdenvertaisuuden edistäminen
- itsemääräämisoikeuden edistäminen
- vammaisten oikeuksien toteutumisen seurannan kehittäminen ja toteuttaminen
- oikeustietoisuuden edistäminen

auttavat vammaisten henkilöiden oikeuksien seurantatyössä. Yhteistyö tuottaa myös arvokasta tietoa Vammaisfoorumi ry:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle antamaan rinnakkaisraporttiin kesällä 2018.

Ihmisoikeuskeskus on laatinut toimintakauden aikana ensimmäisen strategiapaperinsa perus- ja ihmisoikeuksien seurannasta. Strategia-assa on oma kappale vammaisten henkilöiden oikeuksien seurannasta.

3. Osallistaminen ja yhteistyö

Yksi tärkeä painopiste vammaistyössä on edistää vammaisten henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta ja lisätä tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista. Työelämä sekä esteettömyys ja saavutettavuus nousivat toimintakaudella erityisiksi teemoiksi.

Ihmisoikeuskeskus ja muut vammaisyleissopimuksen 33 artiklan viranomaistoimijat järjestävät neljä kertaa vuodessa yhteiskokouksen, jossa keskustellaan vammaisyleissopimuksen kansalliseen täytäntöönpanoon ja seurantaan liittyvistä ajankohtaisista asioista. Tapaamisten tarkoituksena on pitää viranomaistoimijat ajan tasalla toistensa suunnitelmista.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa käynnistettiin kampanjan suunnittelu vammaisten henkilöiden oikeuksista. Vuoden 2018 aikana toteutettavan mediakampanjan tavoitteena on muuttaa asenteita vammaisia henkilöitä kohtaan ja lisätä vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa. Se pyrkii lisäämään tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista ja asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Toimintakauden aikana Ihmisoikeuskeskus on käännettänyt ja julkaissut suomeksi ja ruotsiksi vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean antamat kaksi ensimmäistä yleiskomenttia, yhdenvertaisuus lain edessä (12 artikla) sekä esteettömyys ja saavutettavuus (9 artikla).

4. Osallistuminen kansainväliseen toimintaan

Kansainvälisen ja eurooppalaisen yhteistyön avulla Ihmisoikeuskeskus pyrkii lisäämään osaamistaan vammaistyössä ja tunnistamaan hyviä käytänteitä. Ihmisoikeuskeskus osallistui toimintavuoden aikana CRPD-komitean⁸ järjestämään keskustelutilaisuuteen, jossa käsiteltiin yleiskommentin luonnosta viidennestä artiklasta. Ihmisoikeuskeskus osallistui vammaisyleissopimuksen osapuolikokoukseen New Yorkissa, jossa GANHRI⁹ järjesti Ihmisoikeuskeskuksen aloitteesta rinnakaistapahtuman. Tilaisuudessa käsiteltiin vammaisten henkilöiden osallistamista ihmisoikeusinstituutioiden toimintaan vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanon edistämisen ja seurannan suhteen. Ihmisoikeuskeskuksen järjestämässä kokouksessa ihmisoikeusinstituutioiden edustajat keskustelivat siitä, miten vammaisten henkilöiden oikeudet voisivat näkyä paremmin GANHRI:n toiminnassa.

Toimintakauden aikana Ihmisoikeuskeskus osallistui aktiivisesti ENNHRI:n¹⁰ CRPD-työryhmän toimintaan. Työryhmä laati toimintakauden aikana lausunnon CRPD-komitean yleiskommenttiluonnoksesta viidenteen artiklaan liittyen. Tämä lausunto sisällytettiin yhteen GANHRI:n lausunnon kanssa ja annettiin CRPD-komitealle joulukuussa 2017.

Ihmisoikeuskeskus osallistuu eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian vammaistiimin työhön. Toimintavuoden kokouksissa käsiteltiin muun muassa kansallisen rakenteen tehtäviä oikeusasiamiehen kanslian ja Ihmisoikeuskeskuksen suhteen. Tapaamisissa pohdittiin myös yhteistyömahdollisuuksia sekä osallistamisen keinoja vammaisten ihmisoikeuskomitean (VIOK) kanssa. Lisäksi vammaistiimi ehdotti vammaisten henkilöiden oikeuksien verkkosivu-

8 YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova komitea

9 Kansainvälinen kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto

10 Euroopan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto

jen perustamista.

Ihmisoikeuskeskus osallistui toimintavuoden aikana kahdelle oikeusasiamiehen tarkastukselle kehitysvammaisten henkilöiden asumisyksiköön. Tarkastusten pohjalta Ihmisoikeuskeskus on aloittanut laajemman itsemääräämisoikeuden liittyvän hankkeen valmistelun yhteistyössä oikeusasiamiehen kanssa.

5. Vammaisten ihmisoikeuskomitea

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimusosapuolten on osallistettava vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt seurantamenettelyyn täysimääräisesti. Tämän vuoksi valtuuskunnan alaisuudessa toimii pysyvä jaostona vammaisten ihmisoikeuskomitea (VIOK). Komitea voi tehdä esityksiä ja esittää näkemyksiään eduskunnan oikeusasiamiehelle ja Ihmisoikeuskeskukselle siitä, miten ne voisivat kehittää vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ja sopimuksen täytäntöönpanotehtäviä. Se voi myös esittää ihmisoikeusvaltuuskunnalle käsiteltäväksi vammaisten henkilöiden oikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

Vammaisten ihmisoikeuskomitea kokoontui toimintakauden aikana yhdeksän kertaa.

Komitea laati toimikauden aikana esityksen Ihmisoikeuskeskukselle ja ihmisoikeusvaltuuskunnalle. Esityksessään komitea esitti huolensa siitä, että vammaisia henkilöitä ei osallisteta riittävästi sote- ja maakuntauudistukseen. Ihmisoikeusvaltuuskunta piti tärkeänä, että komitean esitys saatetaan sosiaali- ja terveysministeriön sekä vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan (VANE) tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Ihmisoikeuskeskus piti omassa vastauksessaan tärkeänä, että selvitetään, mitä YK:n vammaisyleissopimuksen osallistamisveloite tarkoittaa käytännössä ja miten veloitetta pitäisi kansallisella tasolla toteuttaa. Komitean tekemän esityksen johdosta Ihmisoikeuskeskus päätti aloittaa selvityksen osallistamisveloitteesta vuoden 2018 aikana.

VIOK:in kokouksissa

- suunniteltiin ja linjattiin komitean toimintaa
- keskusteltiin eri ajankohtaisista teemoista ja
- kuultiin komitean ulkopuolisten asiantuntijoiden alustuksia mm. SOTE- ja maakuntauudistuksesta, kouluterveyskyselystä, vammaisten lasten kuulemisesta sekä itsemääräämisoikeuden toteutumisesta kehitysvammahuollon asumispalveluissa.

5 Teema-artikkeli - Ihmisoikeuskeskuksen eurooppalainen ja kansainvälinen yhteistyö

1. Yhteistyön lähtökohdat

Perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön (jäljempänä kansainvälinen yhteistyö) osallistuminen on yksi Ihmisoikeuskeskuksen lakisääteisistä tehtävistä. Ihmisoikeuskeskuksen perustamista koskevan hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan Ihmisoikeuskeskuksen osallistuvan sellaiseen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön, johon kansalliset ihmisoikeusinstituutiot (NHRI:t) yleensä osallistuvat. Hallituksen esityksen mukaan keskuksen tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat muiden kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden lisäksi YK:n ihmisoikeusneuvoston ja ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon valvontaelimet, kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kansainvälinen koordinaatiokomitea (nyk. GANHRI) sekä Euroopan neuvoston toimielimet ja EU:n perusoikeusvirasto.¹¹

Ihmisoikeuskeskuksen yhteistyö YK:n ja Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimusten

kansallista täytäntöönpanoa valvovien elinten kanssa on lähinnä ihmisoikeuksien toteutumisen seurantaan suuntautuvaa. Perus- ja ihmisoikeuksien seuranta Suomessa ja Ihmisoikeuskeskuksen roolia siinä käsitellään toimintakertomuksen osassa III. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeuskasvatusta ja vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevasta kansainvälisestä yhteistyöstä on kerrottu näitä toimintoja käsitellessä toimintakertomuksen osissa II ja IV. Tässä teema-artikkelissa kerrotaan siitä muusta yhteistyöstä, jota Ihmisoikeuskeskus tekee kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkostojen sekä EU:n perusoikeusviraston kanssa. Seurannan ja muun yhteistyön erottaminen toisistaan ei ole aina helppoa, ja nämä toiminnot myös tukevat toisiaan.

Hallituksen esitys avaa myös sitä, miten kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen määrittyy Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution sisällä. Esityksen mukaan Ihmisoikeuskeskus toimii eurooppalaisessa ja kansainvälisessä NHRI-yhteistyössä pääsääntöisesti kansallisen ihmisoikeusinstituution edustajana, kun taas eduskunnan oikeusasiamiehellä on erityisesti sellaisia kansainvälisiä yhteyksiä, jotka liittyvät hänen tehtäviinsä.¹² Perus- ja ihmisoikeuksien yleiseen seurantaan ja raportointiin liittyvät tehtävät kuuluvat selkeästi Ihmisoikeuskeskuksen lakisääteisiin tehtäviin. Oikeusasiamies osallis-

11 HE 205/2010, s. 28. Vrt. YK:n Pariisin periaatteet (1993), joissa mainitaan kansallisen ihmisoikeusinstituution tekevän yhteistyötä Yhdistyneiden kansakuntien ja kaikkien muiden Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmään kuuluvien järjestöjen, alueellisten instituutioiden ja muiden maiden kansallisten instituutioiden kanssa, jotka edistävät ja turvaavat/suojelevat ihmisoikeuksia.

12 HE 205/2010, s. 28.

tuu esimerkiksi Euroopan oikeusasiamiesten verkoston ja kansainvälisen oikeusasiamiesinstituutin tapaamisiin. Lisäksi oikeusasiamiehellä on omaa yhteistyötä, joka liittyy YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen kansallisen valvontaelimen tehtäviin (ns. OPCAT-tehtävä).

Työnjaon puitteissa Ihmisoikeuskeskus ja eduskunnan oikeusasiamies voivat myös yhdessä osallistua sellaisiin tilaisuuksiin, jotka kuuluvat muutoin niiden omiin tehtäviin. Yhteisosallistuminen voi olla perusteltua esimerkiksi silloin, kun tilaisuuksien tai lausuntojen aiheet koskevat vammaisten oikeuksien edistämistä, suojelua ja seurantaa, joka on kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle yhteisesti annettu tehtävä, tai Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution akkreditaatiota.

Edellä mainitun perusteella Ihmisoikeuskeskuksen - ja Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution - kansainvälisen yhteistyön voidaan katsoa määrittävän sillä perusteella, kuka yhteistyötä tekee ja kenen tai keiden kanssa yhteistyötä tehdään. Kansainvälisen yhteistyön lisäarvon ymmärtämiseksi on kuitenkin tarkasteltava yhteistyön tavoitteita ja keskuksen laajaa tehtäväkenttää.

2. Kansainvälisen yhteistyön tavoitteet

Vaikka Ihmisoikeuskeskuksen tehtävä on ensisijaisesti perusoikeuksien edistäminen ja niiden toteutumisen seuranta kotimaassa, kuuluu kansainvälinen yhteistyö myös keskeisesti Ihmisoikeuskeskuksen toimintaan. Nämä tehtävät tukevat toisiaan. Hallituksen esityksessä todetaan, että "[j]os asialla on yhteys Suomeen, Ihmisoikeuskeskus voisi kuitenkin käsitellä myös kansainvälisiä ihmisoikeuskysymyksiä, kuten esimerkiksi EU:n sisäistä perus- ja ihmisoikeustilannetta koskevia aiheita tai Suomen ulkopoliittikan ihmisoikeusteemoja ja että "[o]sallistumalla kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kansainväliseen toimintaan keskus jakaisi tietoa Suomen perus- ja ihmisoikeustilanteesta eurooppalaisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä

sekä toisi uutta ihmisoikeusosaamista Suomeen seuraamalla kansainvälisissä toimielimissä ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumista kansainvälisten standardien mukaisesti."¹³

Ihmisoikeuskeskus saa kansainvälisen ihmisoikeuskehityksen seuraamisesta ja hyviä käytäntöjä kartoittamalla täydentäviä näkökulmia ja lisäperusteluja muiden lakisääteisten tehtäviensä toteuttamiseen, kuten perus- ja ihmisoikeuksia koskevan tiedotuksen, kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen edistämiseen, selvitysten laatimiseen tai aloitteiden ja lausuntojen antamiseen. Se voi myös tiedottaa kotimaisille kohderyhmille kansainvälisistä julkaisuista, lausunnoista ja muista ihmisoikeustapahtumista. Toisaalta keskuksen muiden lakisääteisten tehtävien toteuttaminen luo sisältöjä ja esimerkkejä kansainväliseen yhteistyöhön. Hallituksen esityksessä tätä pidetään yhtenä perusteluna keskuksen perustamiselle: "Ajatus kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamisesta on herännyt nykyisten perus- ja ihmisoikeusrakenteiden hajanaisuudesta ja tarpeesta koordinoida perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen liittyvän tiedon kokoamista ja arviointia samoin kuin tiedonvaihtoa erityisesti kansainvälistä yhteistyötä varten."¹⁴

Oma lukunsa keskuksen laajassa tehtäväkokonaisuudessa on sen viides lakisääteinen tehtävä, jonka mukaisesti keskus huolehtii myös sellaisista perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä, jotka eivät käy ilmi sen muista lakisääteisistä tehtävistä. Hallituksen esityksen mukaan tämä tarkoittaa ensisijaisesti kansainvälisten ihmisoikeussopimusten noudattamisen, kansainvälisten valvontaelinten Suomea koskevien suositusten ja päätelmien toimeenpanon sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen täytäntöönpanon riippumatonta seurantaa. Vaikka seurantatehtävä onkin oma erillinen tehtävänsä, sen voi myös katsoa sisältyvän keskuksen

13 HE 205/2010 vp, s. 19 ja 21.

14 HE 205/2010 vp, s. 6.

kansainväliseen yhteistyöhön. Sillä on erityinen merkitys Suomen kansallisten ja kansainvälisten perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden yhteensovittamisen edistämiseksi.

Ihmisoikeuskeskuksen kansainvälisen ja eurooppalaisen yhteistyön toisiinsa liittyvät osa-alueet:

- Tiedonvaihto (ml. hyvien käytäntöjen jakaminen) keskuksen muiden lakisääteisten tehtävien tukemiseksi ja muita lakisääteisiä tehtäviä hyödyntäen
- Yhteistyö ja vaikuttaminen muiden kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kanssa ihmisoikeuksien edistämiseksi yleisesti
- Kansainvälisen ihmisoikeuskehityksen seuraaminen ja sitä koskevan tiedon lisääminen kansallisten sidosryhmien keskuudessa
- Suomen kansallisten ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden yhteensovittamisen edistäminen

Kansainvälisen toiminnan keskeisenä tavoitteena on hallituksen esityksessä todetun painopisteen mukaisesti, että yhteistyö tuottaa tietoa ja välineitä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen edistämiseen Suomessa. Yhteistyöstä on konkreettista hyötyä erityisesti silloin kun kehitetään uutta toimintaa ja toimintamalleja. Näin erityisesti kun Ihmisoikeuskeskuksen omat voimavarat ovat varsin pienet.

Jo saatujen kokemusten perusteella kansainvälisessä ympäristössä toimiminen auttaa myös hahmottamaan kansallista perus- ja ihmisoikeustilannetta laajemmassa mittakaavassa: millä alueilla perus- ja ihmisoikeuksien toteutusta tulisi mahdollisesti edistää vahvemmin, mistä aiheista voidaan jakaa omia hyviä käytäntöjä ja voidaanko omaa tai muiden perus- ja ihmisoikeuksien parissa työskentelevien tahojen

osaamista joillakin alueilla lisätä.

Riippumattomana ja itsenäisenä perus- ja ihmisoikeustoimijana Ihmisoikeuskeskuksella on laaja harkintavalta sen suhteen, miten se toteuttaa lakisääteisiä tehtäviään, kuten osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön.

Seuraavaksi artikkelissa esitellään Ihmisoikeuskeskuksen keskeisiä kansainvälisiä yhteistyötahoja ja havainnollistetaan, millaista yhteistyötä keskus on tehnyt viime vuosina ja erityisesti vuonna 2017.

3. Yhteistyö ENNHRI:n kanssa

Ihmisoikeuskeskuksen perustamisen jälkeen vuonna 2012 kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen yhteistyö on kehittynyt nopeasti. Ihmisoikeuskeskus on ollut aktiivisesti mukana toiminnassa alusta alkaen. Vuonna 2013 Euroopan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden verkosto ENNHRI sai Brysseliin pysyvän sihteeristön ja on sen jälkeen lisännyt toimintaansa merkittävästi. Verkostolla on tällä hetkellä jäsenenä 41 kansallista ihmisoikeusinstituutiota.

ENNHRI:n ylin päätöksentekoaikoinen yleiskokous, johon kuuluvat kaikki ENNHRI:n jäsenet. Yleiskokous hyväksyy muun muassa ENNHRI:n strategian, budjetin ja toimintasuunnitelman. ENNHRI:llä on myös hallitus, johon valitaan kuusi jäsentä kolmivuotiseksi toimikaudeksi. Yksi jäsenistä toimii ENNHRI:n puheenjohtajana. Vuosina 2016-2019 puheenjohtajana toimii Kroatian oikeusasiamies (Kroatian kansallinen ihmisoikeusinstituutio) Lora Vidovic. Jokaisen hallituksen jäsenen taustainstituutiolla on oltava kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden maailmanlaajuisen verkoston (GANHRI) myöntämä A-status.¹⁵ Hallitus linjaa ENNHRI:n toimintaa yleiskokouksen päätösten mukaisesti.

¹⁵ Ne täyttävät YK:n Pariisin periaatteiden määrittämät kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kriteerit täysimääräisesti.

Lisäksi ENNHRI:llä on talouskomitea (Finance Committee), joka valvoo ENNHRI:n taloudellista tilannetta ja varainkeruuta. ENNHRI:n rahoitus koostuu sekä sen jäsenten vuosimaksuista, että Euroopan komission projektirahoituksesta.

Ihmisoikeuskeskus on toiminut ENNHRI:n hallituksen jäsenenä vuodesta 2016 alkaen. Jäsenyys on ollut tärkeä näköalapaikka eurooppalaisen ihmisoikeuskeskustelun seuraamiseen ja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden alueellisen yhteistyön rakentamiseen. Ihmisoikeuskeskuksen hallituskauden tärkein tavoite on ollut olla mukana luomassa sellaista verkostoa, joka vahvistaa jäsentensä mahdollisuuksia edistää ja suojella perus- ja ihmisoikeuksia kansallisella tasolla. Vaikuttaminen eurooppalaiseen perus- ja ihmisoikeustilanteeseen strategisesti verkoston ja sihteeristön toiminnan kautta on toinen keskeinen tavoite.

Vuosi 2017 oli hallitustyöskentelyn saralla erityisen merkityksellinen, sillä ENNHRI:ssä laadittiin strategia vuosille 2018-2021. Sekä hallituksessa että ENNHRI:n jäsenten keskuudessa arvioitiin aiempien vuosien toimintaa ja vaihdettiin näkemyksiä ENNHRI:n tulevien vuosien

ENNHRI:n strategian 2018-2021 tavoitteet:

- kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden osaamisen vahvistaminen esimerkiksi koulutuksin ja keskinäisen tiedonvaihdon myötä
- kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tukeminen akkreditaation eri vaiheissa
- haastavissa tilanteissa olevien kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tukeminen
- kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden keskinäisten ja ulkoisten yhteyksien vahvistaminen
- vaikuttaminen ihmisoikeuspolitiikkaan ja ihmisoikeuksien toteutumiseen Euroopassa.

toiminnan kehittämiseksi. Ihmisoikeuskeskus osallistui strategiaproessin aikana ENNHRI:n jäsenkyselyyn ja antoi strategialuonnoksista kaksi lausuntoa. Hallituksen jäsenenä Ihmisoikeuskeskus osallistui strategian valmisteluun ja pyrki myös tätä kautta vaikuttamaan sellaisen strategian syntyymiseen, joka lähtee verkoston jäsenten tarpeista, hyödyntää jäsenten olemassa olevaa perus- ja ihmisoikeusasiantuntemusta ja selkiyttää sihteeristön ja verkoston jäsenten rooleja. Tavoitteiden tuli olla myös realistisia käytettävissä oleviin voimavaroihin nähden ja teematyötä priorisoitiin. Strategia hyväksyttiin ENNHRI:n yleiskokouksessa marraskuussa 2017.

Tulevina vuosina keskitytään jäsenten tukemisen lisäksi verkoston toiminnan vakiinnuttamiseen ja kohdentamiseen valittujen teemaprioriteettien mukaisesti.

ENNHRI:n kolme teemaprioriteettia vuosille 2018–2021:

- maahanmuutto- ja turvapaikkakysymykset,
- oikeusvaltio ja demokraattinen toimintatila sekä
- taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet

Myös vammaisten oikeudet nousivat korkealle sijalle ENNHRI:n jäsenkyselyssä ja ovat vuonna 2018 myös työn keskeinen teema.

ENNHRI:n yleiskokouksessa virallistettiin seitsemän työryhmää hyväksymällä niiden työjärjestykset. Osa työryhmistä on toiminut pidempään, muutamien kohdalla toiminta on vakiintumassa.

Ihmisoikeuskeskus osallistui vuonna 2017 erityisesti taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien työryhmän, CRPD-työryhmän ja viestintäryhmän toimintaan. Muidenkin työryhmien toimintaa seurattiin ja osallistuttiin tietojen vaihtoon ja kyselyihin. Myös työryhmät

ENNHRI:n työryhmät vuodelle 2018:

- oikeudellisten asioiden työryhmä (Legal Working Group)
- turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttoasioiden työryhmä (Asylum and Migration Working Group)
- taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien työryhmä (Economic, Social and Cultural Rights Working Group)
- vammaisten oikeuksien yleissopimusta koskeva (CRPD) työryhmä (CRPD Working Group)
- viestintätyöryhmä (Communications Working Group)
- yritysten ihmisoikeusvastuu -työryhmä (Business and Human Rights Working Group)
- kestävän kehityksen tavoitteiden työryhmä (Sustainable Development Goals Working Group)

keskustelivat omista strategisista tavoitteistaan ja valmistelivat yleiskokouksen hyväksyttäväksi työjärjestykset.

Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien työryhmä määritteli yhdeksi tavoitteekseen kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden osaamisen vahvistamisen ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa sekä talous- ja sosiaalipolitiikan analysoinnissa. CRPD-työryhmän tavoitteena on muun muassa koordinoita kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden toimintaa vammaisyleissopimukseen liittyen ja edistää sopimuksen toimeenpanoa Euroopassa.¹⁶ Viestintäryhmän tarkoituksena on vahvistaa ja tukea verkoston viestintää. Ryhmä laatii myös ENNHRI:n viestintästrategian.

Ihmisoikeuskeskuksen näkökulmasta työryhmätyöskentelyn erityisenä hyötynä voidaan pitää mahdollisuutta syventää yhteistyötä ja vaihtaa tietoja keskukselle tärkeiden teemojen osalta. Vuosien saatossa Ihmisoikeuskeskus on osallistunut työryhmien lisäksi ENNHRI:n järjestämiin tilaisuuksiin ja koulutuksiin ja hyödyntänyt ENNHRI:n sihteeristön laatimia uutiskatsauksia oman seurantatyönsä tukena. ENNHRI:n kautta myös osallistutaan ja saadaan tietoa mm. Euroopan neuvoston eri työryhmien

työskentelystä, samoin kuin EU:n perus- ja ihmisoikeusagendasta. Lisäksi keskus on osallistunut muutamien ENNHRI:n yhteiskannanottojen kommentointiin ja laatimiseen.

4. Yhteistyö GANHRI:n kanssa

Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kansainvälinen verkosto ([Global Alliance of National Human Rights Institutions](#), GANHRI) (vuoteen 2016 asti ICC, International Coordinating Committee) on kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden (NHRI) yhteistyöjärjestö.

GANHRI:n toimisto, jota johtaa pääsihteeri, sijaitsee Genevessä. Sen rahoitus on lähes kokonaan jäsenmaksupohjaista. GANHRI:n korkein päätöksentekoeelin on sen yleiskokous, jossa äänioikeus on A-statuksen omaavilla instituutiolla. GANHRI:lla on sen toimintaa ohjaava bureau eli hallitus, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Sirpa Rautio toimii vuosina 2016-2019 GANHRI:n hallituksen jäsenenä. GANHRI:n puheenjohtajana on toiminut vuodesta 2016 lähtien Saksan ihmisoikeusinstituution johtaja professori Beate Rudolf.

GANHRI on ihmisoikeusinstituutioiden linkki YK:n ihmisoikeusarkkitehtuuriin ja -toimintaan, erityisesti Genevessä sijaitsevaan YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistoon ja ihmisoikeusneuvostoon, mutta yhä enemmän myös New

¹⁶ CRPD-työryhmän toimintaa on käsitelty myös YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanon edistämistä ja seurantaa koskevassa toimintakertomuksen osassa IV.

Yorkissa toimiviin ihmisoikeusmekanismeihin ja prosesseihin. GANHRI pyrkii lisäämään kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden osallistumista ja strategista vaikuttamista YK:n ihmisoikeustyössä. GANHRI:n tehtävänä on tukea kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden keskinäistä yhteistyötä, tiedonvaihtoa ja solidaarisuutta sekä osallistumista ihmisoikeustyöhön. Se pyrkii vahvistamaan instituutioiden roolia paitsi kansallisesti, mutta erityisesti YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä.

Yksi GANHRI:n tehtävistä on myöntää akkreditaatio kansallisille ihmisoikeusinstituutioille, eli määritellä miten kansalliset ihmisoikeusinstituutiot kokoonpanollaan, toiminnallaan ja muilta osin täyttävät Pariisin periaatteiden vaatimukset itsenäisyydestä, riippumattomuudesta ja moniarvoisuudesta. Käytännössä tätä vertaisarviointia tekee GANHRI:n akkreditaatio alakomitea (Sub-Committee on Accreditation), jossa on GANHRI:n jäsenten edustus kaikilta sen maantieteellisiltä alueilta. Akkreditaatiojärjestelmän uskottavuus ja avoimuus on instituutioiden toiminnan kulmakivi ja sitä pyritään jatkuvasti kehittämään ja parantamaan.

Vain A-statuksen saaneilla kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla on puheoikeus mm. YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio sai viisi vuotta voimassa olevan A-statuksen vuonna 2014.

GANHRI painottaa instituutioiden välistä solidaarisuutta ja globaalia näkökulmaa ihmisoikeuksiin ja niiden edistämiseen ja suojeluun. Yksi tärkeimmistä toiminnoista on vertaistuen antaminen ihmisoikeusinstituutioille, jotka toimivat erilaisten uhkien alaisena. Toinen vahva teema on YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja ihmisoikeudet. GANHRI:lla on myös työryhmiä muun muassa koskien ikääntyvien oikeuksia, yritysten ihmisoikeusvastuuta ja kestävä kehityksen tavoitteita. Ihmisoikeuskeskus ei ole jäsenenä työryhmissä, joissa on alueellinen edustus, mutta seuraa niiden työtä. Vuoden 2017 aikana pohdittiin uuden vammaisten oikeuksia koskevan työryhmän perustamista ja yhteistyön ja osallistumisen tehostamista

kansainvälisillä vammaisfoorumeilla, kuten YK:n vammaisyleissopimuksen osapuolikokouksessa New Yorkissa.

5. Yhteistyö Euroopan perusoikeusviraston (FRA) kanssa

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (**European Union Agency for Fundamental Rights, FRA**) antaa itsenäistä ja tutkimustietoon pohjautuvaa asiantuntijatukea EU:n instituutioille ja jäsenvaltioille. FRA tekee muun muassa EU:n laajuisia perusoikeustutkimuksia eri teemoista, antaa neuvoja ja ohjeistusta perusoikeuksien parissa työskenteleville tahoille ja lausuu pyydettyä EU-lainsäädäntöä koskevista lakiesityksistä. FRA:n tavoitteena on edistää perusoikeustietoisuutta ja perusoikeuksien täysimääräistä kunnioittamista EU:ssa. EU:n instituutioiden ja jäsenvaltioiden lisäksi FRA tekee yhteistyötä esimerkiksi kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, kansalaisjärjestöjen ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Sirpa Rautio on toiminut FRA:n hallintoneuvoston jäsenenä vuodesta 2015 lähtien. Heinäkuussa 2017 hän aloitti FRA:n hallintoneuvoston puheenjohtajana. Tehtävä, joka on henkilökohtainen, tukee Ihmisoikeuskeskuksen ja Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution toimintaa ja sen vaikutusmahdollisuuksia edistää perusoikeuksia sekä kotimaassa että myös EU:ssa. Hallintoneuvosto määrittää perusoikeusviraston ensisijaiset tehtävät, hyväksyy sen talousarvion ja ohjaa viraston toimintaa. Hallintoneuvosto koostuu EU:n jäsenvaltioiden nimeämistä riippumattomista jäsenistä, kahdesta EU:n komission jäsenestä sekä Euroopan neuvoston nimeämästä riippumattomasta jäsenestä.

Vuonna 2017 FRA vietti 10-vuotisjuhliaan ja hallintoneuvosto hyväksyi FRA:n tulevien vuosien strategian, työohjelman sekä FRA:n toimivaltan kehittämistä koskevat suositukset Euroopan komissiolle. Tulevina vuosina FRA pyrkii entisestään tiivistämään yhteistyötään kansallisen

tason toimijoiden kanssa ja tällä tavoin edistää tuottamansa tutkimustiedon tehokkaampaa hyödyntämistä sekä EU:n perusoikeuksien toteutumista unionin jäsenmaissa.

Ihmisoikeuskeskus on käynnistänyt yhteistyötä viraston kanssa aloittamalla kansallisen perusoikeuskirjakoulutushankkeen valmistelun. Hankkeen tarkoituksena on toteuttaa EU:n perusoikeuskirjaa koskeva räätälöity koulutus ministeriöiden virkamiehille. Lisäksi Ihmisoikeuskeskus toteuttaa vuosina 2018–2019 yhteistyössä oikeusministeriön ja FRA:n kanssa kansallisen perusoikeusbarometrin, jolla selvitetään yleistä tietämystä Suomen perusoikeuksista, käsityksiä eri oikeuksien tärkeydestä ja kokemuksia niiden toteutumisesta arjessa. Vuonna 2017 Ihmisoikeuskeskus tehosti myös FRA:n julkaisuja koskevaa tiedotustaan.

Perusoikeusviraston kanssa tehtävässä yhteistyössä on paljon mahdollisuuksia Ihmisoikeuskeskuksen tehtävien näkökulmasta. Perusoikeuskirjan tunnettavuutta lisäämällä Ihmisoikeuskeskus voi edistää Suomen kansallisten ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden yhteensovittamista. Perusoikeusbarometrista saadaan puolestaan perusoikeuksien toteutumista koskevaa kokemuseräistä tietoa, jota on mahdollista hyödyntää keskuksen tiedotus-, kasvatus-, selvitys- ja lausuntotoiminnassa ja seurannassa laajemminkin. Myös perusoikeusviraston laadukasta indikaattorityötä voidaan soveltaa kotimaan seurannan kehittämisessä. Perusoikeusvirasto on myös tärkeä tiedonlähde mitä tulee uusiin ihmisoikeushaasteisiin, joita nopea teknologian kehitys on tuonut mukaan.

6. Lopuksi

Tässä artikkelissa on kuvattu Ihmisoikeuskeskuksen kansainvälistä yhteistyötä, joka pitää sisällään monia eri toimijoita, teemoja ja muotoja. Vaikka Ihmisoikeuskeskus osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön siitä lähtökohdasta, että se edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ensisijaisesti Suomessa, monet perus- ja ihmisoikeushaasteet ovat yhteisiä ja rajoja ylittäviä. Juuri siksi on tärkeää, että kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden kansainvälistä yhteistyötä kehitetään ja vahvistetaan koko ajan niin, että instituutiot voivat yksin ja yhdessä muistuttaa valtioita ja kansalaisia siitä, että ihmisoikeudet ovat yhteiskunnallinen voimavara ja mahdollisuus, eivät taakka.

Liite 1.

Ihmisoikeuskeskuksen henkilöstö vuonna 2017

Sirpa Rautio, johtaja

Mikko Joronen, asiantuntija

Kristiina Kouros, asiantuntija

Leena Leikas, asiantuntija

Elina Hakala, ma. avustava asiantuntija (1.12.2013-31.10.2017)
Kansainvälisten asioiden koordinaattori (1.11.2017-)

Emilia Hannuksela, harjoittelija (12.12.2016-12.3.2017)
ja ma. avustava asiantuntija (13.3.2017-31.3.2018)

Tuija Kasa, harjoittelija (1.5.-31.10.2017)
ja ma. avustava asiantuntija (1.11.2017-30.6.2018)

Liite 2.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenet 2016-2020

1. **Aarnio Reijo**, tietosuojavaltuutettu
2. **Hakonen Kimmo**, kansliapäällikkö, oikeuskanslerinvirasto
3. **Kurttila Tuomas**, lapsiasiavaltuutettu
4. **Maarianvaara Jukka**, tasa-arvovaltuutettu
5. **Pimiä Kirsi**, yhdenvertaisuusvaltuutettu
6. **Sakslin Maija**, eduskunnan apulaisoikeusasiamies
7. **Sanila-Aikio Tiina**, puheenjohtaja, Saamelaiskäräjät
8. **Arajärvi Pentti**, OTT, professori (2016 em.), Helsingin yliopisto, dosentti, Itä-Suomen yliopisto
9. **Bruun Niklas**, OTT, professori, Hanken Svenska handelshögskolan
10. **Castrén Elina**, OTK, VT, toiminnanjohtaja, Pakolaisneuvonta ry
11. **Grundström Elina**, puheenjohtaja, Julkisen sanan neuvosto JSN
12. **Heinämäki Leena**, OTT, vanhempi tutkija, Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutti (PYVI), Arktinen keskus, Lapin yliopisto
13. **Hetemäki Inka**, vaikuttamis- ja ohjelmatyönjohtaja, Suomen UNICEF ry
14. **Hänninen Juha**, ylilääkäri, Terhokodin johtaja
15. **Iivonen Esa**, johtava asiantuntija, Mannerheimin Lastensuojeluliitto MLL
16. **Jokinen Markku**, toiminnanjohtaja, Kuurojen Liitto ry
17. **Kallioniemi Arto**, TT, KM, HuK, didaktiikan professori, Helsingin yliopisto
18. **Karanki Antti**, puheenjohtaja, Trasek ry
19. **Kivistö Kalevi**, ministeri, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
20. **Koivuranta Eija**, toimitusjohtaja, Väestöliitto ry
21. **Kumpula Kristiina**, pääsihteeri, Suomen Punainen Risti SPR
22. **Könkkölä Kalle**, toiminnanjohtaja, Kynnys ry
23. **Laajapuro Niina**, ihmisoikeustyön johtaja, Amnesty International Suomen osasto
24. **Markkula Heli**, asiantuntija, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry
25. **Mattila Kaari**, pääsihteeri, Ihmisoikeusliitto
26. **Merelahti Petri**, TT, arkipiispan teologinen erityisavustaja, Suomen ev.lut. kirkko
27. **Nieminen Elina**, lakimies, Invalidiliitto ry
28. **Nykänen Eeva**, OTT, johtava asiantuntija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL
29. **Paloranta Paula**, OTL, VT, pääsihteeri, Keskuskauppamari
30. **Pirjatanniemi Elina**, johtaja, valtiosääntöoikeuden ja kansainvälisen oikeuden professori, Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti
31. **Rautiainen Pauli**, HTT, julkisoikeuden professori, valtiosääntöoikeuden dosentti, Tampereen yliopisto
32. **Sajantila Antti**, LT, professori, oikeuslääketieteen erikoislääkäri, Helsingin yliopisto
33. **Sasi Kimmo**, VT, diplomiekonomi, LL.M. neuvonantaja
34. **Shafae Hamed**, palveluneuvoja, Helsingin kaupungin kanslia
35. **Sulin Ida**, OTT, VT, lakimies, Suomen Kuntaliitto ry
36. **Teittinen Antti**, tutkimuspäällikkö, dosentti, Kehitysvammaliitto ry
37. **Tontti Jarkko**, kirjailija, OTT, VT
38. **Virtanen Riku**, itsenäinen tutkija, opiskelija

Liite 3.

Vammaisten henkilöiden ihmisoikeuskomitean jäsenet 2017

1. **Kalle Könkkölä**, puheenjohtaja, Kynnys ry
2. **Elina Nieminen**, varapuheenjohtaja, Invalidiliitto
3. **Markku Jokinen**, jäsen, Kuurojen liitto
4. **Antti Teittinen**, jäsen, Kehitysvammaliitto
5. **Riku Virtanen**, jäsen, Åbo Akademin Ihmisoikeusinstituutti
6. **Mikko Joronen**, asiantuntijajäsen, Ihmisoikeuskeskus
7. **Minna Verronen**, asiantuntijajäsen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi